

2018

JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS AND POLITICS
SCIENCES ACADEMIC RESEARCHES

ISSN:2564-7822

YIL/YEAR: 2

CİLT/VOLUME:2

SAYI/NUMBER:5

2018/5

YIL/YEAR :2

CİLT/ VOLUME :2

SAYI/NUMBER :5

**ULUSLARARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLERİ AKADEMİK
ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

(JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS AND POLITICS SCIENCES ACADEMIC RESEARCHES)

**Konular: Ekonomi-Siyaset Bilimi-İşletme-Muhasebe-İletişim-Yönetim Ve
İslami Bilimler**

Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimi Akademik Araştırmalar Dergisi 'ne yayımlanması için değerlendirilmek üzere gönderilen makalelerin yayıma kabul edilmesi durumunda tüm yayın hakları süresiz olarak **Ekonomi ve Siyaset Bilimi Akademik Araştırmalar Dergisi**'ne aittir.

ISSN NO:2564-7822

YIL/YEAR:2

CİLT/VOLUME :2

SAYI/NUMBER :5

ULUSLARARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLERİ AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
(*JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS AND POLITICS SCIENCES ACADEMIC RESEARCHES*)

EDİTÖR

Yrd.Doç.Dr.Şahin ÇETİNKAYA

BİLİM KURULU

<i>Prof.Dr.Selami ÖZCAN</i>	<i>Yalova Üni.,İİBF,İşletme Bölümü</i>
<i>Prof.Dr.Doğan UYSAL</i>	<i>Celal Bayar Üni.İİBF,İktisat Bölümü</i>
<i>Prof.Dr.İ.Halil SUGÖZÜ</i>	<i>Şırnak Üni.İİBF,İktisat Bölümü (Dekan)</i>
<i>Prof.Dr. Ramazan KILIÇ</i>	<i>Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, İktisat B.</i>
<i>Prof.Dr.Ahsen ARMAĞAN</i>	<i>Uşak Üniversitesi İletişim Fakültesi</i>
<i>Doç.Dr.Volkan ALPTEKİN</i>	<i>Celal Bayar Üni.,İİBF; İşletme Bölümü</i>
<i>Doç.Dr.M.Veyssel KAYA</i>	<i>Çankırı Karatekin Üni.İİBF.</i>
<i>Yrd.doç.Dr.Şahin ÇETİNKAYA</i>	<i>Uşak Üni.İİBF,İktisat Bölümü</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Mahmut AVCI</i>	<i>Uşak Üni.İlahiyat Fak.</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Orhan PARLAK</i>	<i>Uşak Üni.İlahiyat Fak.</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.İsmail AYDEMİR</i>	<i>Uşak Üni.Uygulamalı Bil.YO</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Polat CAN</i>	<i>Uşak Üni.İletişim Fakültesi</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Erdal BAYRAKÇI</i>	<i>Necmettin Erbakan Üni.Siy.Bil.Fak.</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Önder DENİZ</i>	<i>Uşak Üni.İletişim Fakültesi</i>
<i>Yrd.Doç.Dr.Deniz TUGAN</i>	<i>Uşak Üni.İletişim Fakültesi</i>

Yrd.Doç.Dr.Önder DENİZ

Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr.Deniz DUGAN

Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr.İbrahim AKKAŞ

Erzincan Üniversitesi İİBF

HAKEM KURULU

Prof.Dr.Doğan UYSAL

Celal Bayar Üni.İİBF,İktisat Bölümü

Doç.Dr.Murat SEZGİN

Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Doç.Dr.Meral EŞLİ

Uşak Üniversitesi,İletişim Fakültesi

Doç.Dr.Volkan ALPTEKİN

Celal Bayar Üni.,İİBF; İşletme Bölümü

Yrd.Doç.Dr. Polat CAN

Uşak Üni.İletişim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr.İbrahim AKKAŞ

Erzincan Üniversitesi İİBF

Yrd.Doç.Dr.Şahin ÇETİNKAYA

Uşak Üniversitesi İİBF,İktisat Böl.

Yrd.Doç.Dr.Önder DENİZ

Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr.Deniz DUGAN

Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Düzenleme ve Koordinasyon
Yrd.Doç.Dr.Şahin ÇETİNKAYA

Bu dergi yılda 3 sayı olarak yayınlanır.

Dergideki Akademik makalelerin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir

TAKDİM

Değerli Bilim İnsanları,

Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisinin 5.sayısını yayınlamış bulunuyoruz. Dergimiz sosyal bilimlerde İktisat,siyaset ve kamu yönetimi, yönetim ve organizasyon, muhasebe finans, iletişim, sosyoloji ve tarih gibi alanlardan ve bu alanlara yakın olan diğer sosyal bilimlerden yayın kabul etmektedir.

Disiplinler arası uyum ve etik kurallarına bağlılık esası ilke edinilmiştir. Gönderilecek bilimsel çalışmaların daha önceden bir yayın sürecine girmemiş olması gerekmektedir.

Dergimiz, yılda 3 sayı yayınlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

Bu sayıda emeiği geçen değerli hakemlerimize, bilim kurulu üyelerimize teşekkür eder, saygılar sunarız.

INTERNATIONAL JOECOPOL EDİTöRLüęü

**ULUSLARARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLERİ AKADEMİK
ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

Cilt:2 Sayı:5

**JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS AND POLITICS SCIENCES ACADEMIC
RESEARCHES**

2018 Volume:2 Number:5

*Eleştirel Düşünürler ve Yetenekli Uygulayıcılar Halkla İlişkiler Öğrencilerini 21. Yüzyıla Hazırlamak
(Çeviri)
(Sayfa 1-10)*

Doç.Dr. Murat Sezgin
Uşak Üni.İletişim Fakültesi

Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi

*Development of Crypto Coins and Investigation of the Place in Money Markets by Swot Analysis
(Sayfa 11-20)*

Dr.Şahin Çetinkaya
Uşak Üni.İİBF.İktisat Bölümü,İktisat Politikası ABD

Eleştirel Düşünürler ve Yetenekli Uygulayıcılar Halkla İlişkiler Öğrencilerini 21. Yüzyıla Hazırlamak¹ (Sayfa 1-10)

Murat SEZGİN**

Özet

Amaç: Öğrencileri geleceğin yetenekli uygulayıcıları olarak eğitmek, öğretmenlerin toplumun iletişim gereksinimleri için gereken becerileri saptayacak öngörülü bireyler ve gelecek bilimciler olmasını öngörmektedir. Bu çalışmanın amacı sürdürülebilir bir öğretim programını tartışmaktır (içinde bulunan zamanın ihtiyaçlarına hizmet eden ve öğrencileri geleceğin taleplerini karşılamak için hazırlayan bir program). Böyle bir program, eleştirel düşünme ve araştırma yöntembilimindeki öğrenci yeterliliğini geliştirme önemi belirlemektedir. Buradaki yaklaşım; tartışma, araştırma etkinlikleri ve akran değerlendirilmesinin bu yönelimleri geliştirmeye ve öğrencileri iş ve topluma etkili katılım için uzun vadede hazırlamaya yardımcı olmaktadır.

Tasarım/yöntembilim/yaklaşım: Bu çalışma, eleştirel sorgulama için tartışma odaklı öğrenmeye ilişkin pedagojik alan literatürüne ve çalışmanın kuramsal çerçevesini sağlayan akran görüşü ve geribildirimine dayanmaktadır. Cevap verileri, iki girişimin başlatıldığı lisansüstü halkla ilişkiler sınıfından toplanmıştır.

Bulgular: Tartışma odaklı sorgulama ve akran görüşüne öğrencilerin cevapları olumludur ve iş ortamında süregelen eleştirel uygulamaya mükemmel bir temel sağlamıştır. Lisans düzeyine küçük müdahalelerle eleştireliliği teşvik ederek lisansüstü ve işe ilk giriş düzeyindeki uygulayıcılar iş ortamında uygulayacakları güçlü eleştirel düşünme yeteneklerini sürdürecektir.

Araştırma sınırlılıkları/çıkarımlar: Girişimler bir yılda tanıtılmış ve ikinci tekrar için gözden geçirilmiş ve uyarlanmıştır. Lisansüstü sınıflar küçüktür; bu nedenle araştırma önerileri ve varılan yargıları sınırlamaktadır.

Uygulamaya yönelik çıkarımlar:

Tartışma sürecini sınıfta modelleyerek ve öğrencileri düşüncelerini ve argümanlarını ifade etmeye teşvik ederek, öğretmenler daha fazla tartışmaya götürecek öğrenme anlarını ve fırsatlarını tanıtabilirler/yaratabilirler. Bu yolla öğrenciler savları değerlendirmeyi ve farklı bağlamlarda PR uygulamaları hakkında etik yargılara varmayı öğrenirler.

Sosyal çıkarımlar: Taktik mesleki becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme becerilerini uygulamaya koymak, 21. yüzyıldaki toplum ve organizasyonların karşılaştığı sorunlara uygulanabilir çözüm arayışında geleceğin uygulayıcılarına yaratıcılıklarını genişletme yeteneği sağlamaktadır. Üniversitelerin halkla ilişkiler bölümü mezunları, temel varsayımları sürekli sorgulamaları ve güç dengeleri ve sorunları hakkındaki meraklarıyla topluma güçlü, etik ve yaratıcı bir katkıda sağlayabilirler. Teknolojik gelişme, paydaşları yaratıcı yollara iten halkla ilişkileri takım ruhunda yeni bir enstrüman olarak değerlendirecektir.

Özgünlük/değer: Bir dizi pedagojik strateji kullanılarak öğretmenlerin eleştirel açıdan bilgilendirilmiş bir yaklaşımın uygulanmasını teşvik etmek mümkündür. Öğrenciler temel varsayımları sorgulamayı ve güçlü entelektüel beceriler geliştirmeyi öğrenirler. Tüm bunlar etik iletişim uygulamalarına temel oluşturacak ve toplum ve onun iletişim ihtiyaçları hakkındaki düşünüşün yeni ve yaratıcı yollarına katkıda bulunacaktır.

Anahtar kelimeler: Eleştirel düşünme, eleştirel sorgulama, tartışma odaklı öğrenme, pedagojik stratejiler

Çalışma türü: Araştırma

¹Michèle Schoenberger-Orgad, Dorothy Spiller, (2014) "Critical thinkers and capable practitioners: Preparing public relations students for the 21st century", Journal of Communication Management, Vol. 18 Issue: 3, pp.210-221, <https://doi.org/10.1108/JCOM-11-2012-0085> makalesinden tercümedir

** Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler Reklamcılık Bölümü

Giriş

Bilindiği gibi üniversiteler, en belirleyici niteliklerinden birinin sosyal normları yalnızca yeniden inşa eden değil, onları sağlam eleştiri ve değerlendirmeye tabi tutan eleştirel düşünürler oluşturma arzusu olduğunu iddia edilmektedir. Benzer şekilde pek çok işletme okulu eleştireliliği geliştirmenin programlarının temel hedefi olduğunu vurgulamaktadır. Ancak son 30 yıldır yükseköğretim; hükümetler, iş dünyası ve vergi mükellefleri gibi pek çok paydaş tarafından gözlem altında tutulmaktadır. Bu paydaşların çoğu, öğrencileri işgücü ve toplum için hazırlama yolunun uygulamadaki faydasını göstermelerini üniversitelerden istemektedir. Bu yoğun istekler bağlamında, işletme gibi meslek odaklı disiplinler için hem istihdama yönelik hem de sorgulayıcı eğitim sunmak gitgide zorlaşmaktadır. Fakat ne gariptir ki, değişimin temposu şu anlama gelmektedir: Üniversitelerin öğrencilerde oluşturacağı en dayanıklı beceriler, öğrencileri iş ortamı ve toplumdaki karmaşa ve değişimle başa çıkabilmeyle donatan eleştirel eğilimden geçmektedir. Bu makalede yazarlar, eleştirel işletme çalışmalarını teşvik eden köklü bir ilkeler ve uygulamalar bütünü olduğunu ve bu yönelimin Sorumlu İşletme Eğitimi İlkeleri'nin tanımıyla güçlendirildiğini kabul etmektedir. Ancak yazarlar, eleştirel çerçevelerin lisans düzeyindeki işletme eğitim programında, öğretim mantığında ve pedagojik uygulamalarında gerçekten öğretilip öğretilmediğini sorgulamaktadır..

Bu kaygı, halkla ilişkilerdeki (PR) küçük ölçekli öğretim girişimlerini çevrelemektedir. Daha basit ifadeyle yazarlar, eleştirel düşünme arzusunun pedagojik uygulamalarla eşleşip eşleşmediğini sormakta ve tartışma, araştırma etkinlikleri ve akran değerlendirmesinin bu yönelimleri geliştirdiği ve öğrencileri iş ve topluma etkin katılımları için uzun vadede hazırladığı yollar önermektedir. Bu makale tüm PR eğitimindeki eleştirel düşünmeyi geliştirmek için planlı stratejilerin net bir şekilde kapsanmasını savunmaktadır. Moon'dan (2008) hareketle, eleştirel düşüncenin her düzeyde öğrenilen uygulamalı becerilere güçlü bir kuramsal platform oluşturarak PR programının her aşamasına eklenmesini savunmaktayız. Tanıtma, güçlendirme ve eleştirel düşüncede hakimiyet kazanma yöntemlerini kullanarak PR mezunları, ekonomik ve politik güçlerdeki değişimlerle iletişim sınırları dalgalandıkça meslekteki değişimin etkisine daha hazırlıklı olacaklardır.

Deneyimlerimize göre öğrenciler PR lisansüstü çalışmalarına gelişmiş bir eleştirel yeterlikle gelmemektedir. Simetri, işlevsellik ve organizasyon ve onun kitleleriyle karşılıklı yarar gözetilen ilişkiler oluşturmaya odaklanan bir lisans eğitim programını tamamlamışlardır. Ancak lisans öğrencileri, organizasyonlarının çıkarlarına yönelik mesajları üretebilen ve bunları çeşitli iletişim kanallarından yayabilen taktisyenler olmak için PR mesleğinin mesleki becerilerini öğrenmektedir. Ders kitapları, kariyer yolculuklarına en başından başladıklarında karşılaşılabilecekleri işlevler ve konuların yanı sıra işe yeni başlayan uygulayıcılardan sahip olması beklenen özel yeterliklere odaklanmaktadır. Sıkışık bir ders programı, lisans düzeyinde güçlü eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye çok az yer vermektedir. Bu arka plana karşı çıkarak, sözü edilen lisansüstü PR dersinde bu eleştirel niteliklerin gelişimini özellikle hedeflemek için çaba sarf edilmektedir. Bu eleştirel görüş açılarını vücuda getirmek ve geliştirmek için tartışma odaklı pedagoji dersin merkezinde yer almıştır.

Kuramsal altyapı

Çalışmamızı CMS ve Özgürleştirici Eğitim Bağlamına Oturtmak

Yazarların ideolojisi CMS literatüründe ayrıntılı olarak yer almaktadır. CMS; Marksizm, Feminizm, Post-modernizm ve Freire'in Özgürleştirici Eğitim düşüncesi gibi çok çeşitli entelektüel geleneklere dayanmaktadır. Bu çok yönlü mirasa rağmen, CMS'nin belli ayırt edici öğeleri vardır. Fournier ve Grey (2000) CMS eğitimcileri tarafından ölçüt olarak sıkça kullanılan CMS'nin üç ana bileşenini saptamıştır: Bunlar edimsellik karşıtlığı, özelleştirme ve yansıtılabilirlik; hepsi hâkim normların planlı analizi ve değerlendirmesini içerir. Öte yandan eleştirelilik ve etkin katılım arasında etkili bir dengeye ulaşmanın zor olduğuna ilişkin literatürde CMS taraftarlarından da destek gören bir kabul vardır. Bu ikileme karşılık Spicer ve diğerleri (2009), “yönetimsel söylem ve eylemlere etkin ve yıkıcı müdahale” olarak tanımladıkları “Eleştirel Edimsellik” kavramını ifade etmiştir. Bu tanım, kıyıda köşede kalmış entelektüel beğenmemeliğin aksine, hâlihazırdaki normlar ve gerçekliklerle etkin ilişkiyi gerektirdiğinden bu çalışmanın yazarlarının düşüncesini beslemektedir.

Eleştirel sorgulama için pedagojiler

Freire'nin (1970/1993) çalışması, pedagojiyi tasarlamak ve uygulamak için bir çerçeve sağlamaktadır.

Eleştirel sorgulama için tartışma odaklı öğrenme: Uygulamanın parçası olarak eleştirel
JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS AND POLITICS SCIENCES ACADEMIC RESEARCHES) V:2-N:5 2018

düşünmeyi teşvik etmek için en etkili stratejilerden biri, öğrenci odaklı tartışma temelli öğrenmedir. Brookfield ve Preskill'in (1999) tartışma odaklı öğrenme üzerine çığır açan çalışması, eleştirel yönelimleri yeşertmek için tartışmanın yararlarını ortaya koyar. Tartışma temelli bir öğrenme ortamı, "sıkı sıkıya bağlı olunan varsayımları yeniden düşünmeye ve bu varsayımları sürekli bir sorgulama, sav ve karşı sav çemberine almaya açıklık" (Brookfield ve Preskill, 1999, s. 7) ile konuların incelenmesi ve sorgulanmasını sağlayabilir. Tartışma aracılığıyla "çok seslilik"i teşvikini artırmak için planlı olarak tasarlanan bir öğrenim alanı, öğrencilerin farklı görüşler ve etik ikilemlerin farkına varmasına yardımcı olabilir ve bu tarz düzenli uygulama öğrencilere uyumsuzluktan rahatsız olmamayı kazandırabilir (Kienzler, 2001). Smith'e göre (1977), alıntılaman Tsui (2002), sınıfta öğrenmenin üç özelliği eleştirel düşüncenin gelişmesiyle tutarlı biçimde ilintilidir. Bunlar, öğrenci katılımının öğretmen tarafından etkin övgüsü ve teşviki, öğrenci katılımının boyutu ve entelektüel niteliği ve bir dersteki öğrenci etkileşiminin derecesidir. Tüm bu nitelikler iyi tasarlanmış tartışma temelli öğrenme alanlarını oluşturmaya yarayabilir. Katılımın kendisi, eleştireliliğin öğrenmeyle bağlantısının vazgeçilmez bir bileşeni olarak görülmektedir (Browne ve Freeman, 2000). Buna bağlı olarak farklı bakış açılarının yokluğu, öğrencileri "hâlihazırdaki inanışlarını destekleyen" (Browne ve Freeman, 2000) savlara yapışmalarını özendirir. Bu makalede anlatılan tartışma temelli sınıf, tek uygulama örneğinin edilgin bir şekilde kabul edildiği bir yerden öğrencileri çekip alarak, varsayım test etmeye zorlayan ve değerlendirici bir duruş geliştirmeyi sağlayan çoklu görüşler ile öğrencilerin etkin bir şekilde kaynaştıkları bir alana onları itmek için tasarlanmıştır.

Moon'un (2008) belirttiği gibi eleştirel düşünme, özünde görüşleri ve savları aktarmak ve bunların kastedildiği şekilde algılanmasını sağlamak için güçlü iletişim becerileri isteyen bir toplumsal etkinliktir. Muğlaklık, eleştirel düşünmede ayrıca önemli bir konudur. "Muğlaklık akıl yürütme yapısının bir parçası olarak mı yoksa akıl yürütmenin konusu olarak mı ele alınacak" incelenmesi gerekir. Farklı insanlar için farklı yollarda varsayımlar, çağrışımlar veya değerler taşırlar" (Moon, 2008, s. 74). PR çerçevesinde tartışma ve senaryo oluşturma aracılığıyla, söylem inşa etme yeteneklerinin geliştirilmesi, eleştirel düşünmeye sıkı sıkıya bağlıdır. Dahası tartışma çoğunlukla eleştirel kuramın sahasına uzanmaktadır; burada üstü kapalı ve açık iletişim etkinliklerinin eleştirel zorlukları aracılığıyla varsayımlar, taraflar ve çeşitli görüşler önesürebilir, çözülebilir ve iyileştirilebilir (Brookfield, 2005). Fakat eninde sonunda görüşlerin keşfini özendiren şey tartışmadır; çünkü Hastie ve Davies'in (2001) işaret ettiği gibi herkesin bir tarafı vardır ve tarafların karşılaştırılması ve muhakemesiyle yeteneklerimizin eleştirel olmasını sağlayabiliriz.

Akran değerlendirmesi ve geribildirimle eleştirel sorgulamayı oluşturmak

Eleştirel düşünmenin kilit bileşenlerinden biri karar verme yeterliğinin geliştirilmesidir. Öğrencilerin çalışmaları hakkında yargıda bulunmak geleneksel olarak öğretmenin yetkisindedir. Boud'a (1995) göre uzun soluklu öğrenmenin ana unsurlarından biri herhangi bir çalışmanın niteliği hakkında kararlar verme yeterliğidir ve akran değerlendirmesi bu özelliğin gelişimini destekleyebilir. Toplumsal bir açıdan bakılırsa, öğrencilerimizi zekice ve sağlamca değerlendirmenin süreçlerinden geçmezsek, kendi davranışlarının ve başkalarınınkinin uygulamadaki ve ahlaki etkililiğini inceleyemeyeceklerdir. Akran geribildirimini literatürde destekleyenlerin çoğu, değerlendirmenin öğrenme boyutunu oluşturmayla akran geribildirimini arasında bağlantı kurarken, akran geribildirimini verilmesi ve alınması ile eleştireliliğin gelişmesi arasında bağlantı kuranlar da vardır (Falchikov, 1986, 2007; Orsmond ve diğerleri, 2000; Liu ve Carless, 2006). Orsmond ve diğerlerinin (2000) bir çalışmasında, öğrenciler akran dönütü sürecinin eleştirel anlayışı artırabildiğini ifade etmiştir. Bu çalışmaya katılan öğrenciler "daha fazla düşünmeye" ve "daha eleştirel" olmaya sevk edildiklerini düşünmüşlerdir.(s.35)

Girişimlerin Tanımlanması

Girişimler bir öğretim dönemi için üstlenilmiş ve öğrencilerin işe ve topluma etkili katılımının uzun vadede geliştirilmesine odaklanmıştır. Öğrenci dönütü dönem ortasında özel bir soru-yanıt oturumu sırasında alınmıştır. Oturum, girişimler ve bu değerlendirmelerin hazırlanması ve teminine ilişkin öğrencilerin yanıtlarını içermiştir. Ayrıca bir odak grup toplanmış ve dönem sonunda bir ders değerlendirmesi yapılmıştır. Dersin dönem sonu sınavı, bu özel girişimlere karşılık olarak öğrencilerin kendi öğrenmeleri üzerine düşündüklerini yansıtan bir makale yazmalarınıdır.

Tartışma temelli öğrenme

Öğrenme üzerine anlamlı akran geribildirimi, sadece tartışmayı teşvik etmek için dikkatlice tasarlanmış bir iklimde yer alabilir. Brookfield ve Preskill (1999), başarılı tartışmaların sınıfta yer aldığı halleri ortaya koymaktadır. Bir konuyu, farklı görüşleri özendirmek için kullanarak oldukça beklenmedik düşünceler ve bakış açıları elde etmek mümkündür. Bunlar, kişisel deneyimleri tartışmaktan vaka analizine, akademik makalelere dek uzanmaktadır. Bu yolla öğrenme ortamı “tartışma, söyleşme ve iletişim”i (Brookfield ve Preskill, 1999, s. 4) harmanlamaktadır ve dolayısıyla tartışmada eleştirel bir tutum almak mümkün olmaktadır. Konular “sıkı sıkıya bağlı olunan varsayımları yeniden düşünmeye ve bu varsayımları sürekli bir sorgulama, sav ve karşı sav çemberine almaya açıklık” (s. 7) ile incelenmekte ve sorgulanmaktadır. Öğrenciler literatürün ve uygulamayla ilgili anlayışlarındaki muğlaklığın (Moon, 2008) yalnızca farkına varmakla kalmayıp dikkatli dinleyerek ve başkalarının görüşlerini göz önüne alarak kendi bakış açılarını değiştirme noktasına gelmektedir. Öte yandan münazara başlangıçtaki duruşu doğrulayabilir ve güçlendirebilir.

Entelektüel tartışmalar varsayımları sorgulamak için iyi bir temel gerektirir ve tartışmaya katılım için uygun hazırlığın üstlenilmesi önemlidir. Sınıf bağlamında bu zor bir şart olabilir; çünkü görüşler sıklıkla “sen ne düşünüyorsun” ya da “bu alanda ne gibi bir deneyimin var” boyutunda ele alınmaktadır. Bu durumun önüne geçmek adına öğrencilerden oturum için önceden okumalarını yapmaları, ardından tartışmadan edindikleri öğrenmeler üzerine düşüncelerini yansıtma istenmektedir. Bu amaçla her oturum için öğrencilerden birkaç akademik makale veya uygulayıcı vakaları üzerine okumaları ve düşüncelerini yansıtma istenmiştir. Her bir makaledeki öğrenim noktaları üzerine kısa bir yansıtma yazısından ve konu hakkındaki kendi soruları ve duruşları üzerinden değerlendirilmişlerdir. Katılım, okuma yorumlarına puan verilerek artırılmış ve öğrencilerin tartışmaya hazırlıklı gelmesini sağlamıştır.

Demokratik tartışmayı uygulamak, katılımı teşvik etmek için sınıfta belli bir atmosferin yaratılmasını gerektirmektedir. Özellikle utangaçlık, kendinden emin olamama veya özgüven eksikliğinden ötürü düşüncelerini söylemekten kaçınan öğrencilerin katılım sorununu irdelemek önemlidir. Belli konular üzerinde daha küçük grup tartışmaları yaparak ve göze çarpan noktaları sınıfa sunarak bu durum çoğunlukla aşılabılır. İkramda bulunmak da katılıma yönelik iyi tutumlar doğurmada büyük pay sahibidir. Bizim deneyimimizde yiyecek ve ödül paylaşımı etkin katılımı ve canlı tartışmayı sağlamıştır.

Sınıftaki tartışmalar belirli bir konuyla ilgili bir dizi akademik makaleye dayanmıştır. Tartışma önderleri makalelerde öne çıkan konular ve kavramlar üzerine birtakım öğrenme etkinlikleri oluşturmuşlardır. Ardından tartışmaları yönetmiş ve konuyu incelemek ve uygulamayla ilgisini saptamak için ilgili etkinlikleri kullanmışlardır. Tartışma ve münazara, kurama atıf, video görüntüleri ve web sayfalarının örnek olarak kullanımı sayesinde öğrenciler, akademik çalışma ve uygulama arasında bağ kurabilmektedir. Örneğin PR ve yönetim konusu hakkında, baskın yönetici koalisyonundaki uygulayıcının rolüne ilişkin tartışma, hem PR hem de işletmede cinsiyet sorununa uzanmıştır. Kız öğrenci ağırlıklı bir sınıf içindeki bu tartışma, kurumsal ortamdaki uygulayıcının kariyer yolculuğuna ve üst yönetimdeki cinsiyet dengesizliğinin altında yatan nedenlere odaklanmıştır. Bunun sonucunda sınıf üyelerinin çoğu literatürde daha fazla araştırma yapmak için cinsiyet konusunu seçmiştir.

Akademik çalışmayı PR çözümlerine bağlamanın başka bir örneği sorun yönetiminin önemidir. Tartışma, pazarlama veya insan kaynakları bölümlerinde PR işlevinin yürütüldüğü iş yerlerine sorun yönetiminin tanıtılabildiği yolları gözden geçiren akademik literatüre dayanmaktadır. Bu araştırma ve önerileri ortaya koyma ruhu, enerjik bir sınıf ortamını doğurmuştur; burada katılımcılar bilgilerini uygulamaya dökebilecekleri yolları keşfetmek için kendi iş deneyimlerinden yararlanmaktadır.

Hakem değerlendirmesi süreci

Eleştirelliği teşvik etmek için bir diğer pedagojik strateji öğrencilerin kendilerinin seçtikleri bir araştırma konusunda literatürü incelemeleri ve değerlendirmeleridir. Öğrenciler literatür taraması yapabilecekleri, ilgilerini çeken bir konu seçerler. Ardından birbirlerinin literatürlerini akran gözüyle değerlendirirler. Bu akran danışma sürecinde her öğrenci, hem kendi bildirimini geliştiren hem de

başkasının taslak bildiriminden de öğrenme sağlayan bir akran geribildirimi alır. Tıpkı

hakemli dergi makalelerindeki gibi, bir akranın çalışmasını gözden geçirmek çoğunlukla bireyin kendi çalışmasını yeniden düşünmesi ve yeniden oluşturmasını özendirir.

Değerlendirme, öğrencinin öğrenmesini harekete geçiren ana unsurlardan biri olduğundan (Biggs, 2003; Boud, 2007), değerlendirmeler öğrencilere öyle beceriler sunulmalıdır ki öğrendiklerini gösterme, iletme ve uygulamaya dökme yeteneklerini ortaya çıkarabilsin. Öğrencilerin kendi öğrenimlerinden sorumluluk duymalarını beslemeye de büyük ihtiyaç vardır. Öğrenme çıktılarıyla değerlendirme aynı eksende buluşturulduğunda öğrenciler hem üretken hem sürdürülebilir öğrenmeyi teşvik eden bir sürece katılmış olurlar.

Öğrenme odaklı değerlendirme, öğrenme ortamındaki akran grubunun rolüne de uygun düşmektedir. Falchikov (2007) öğrenmede akranların rolüne değinmekte ve ortaçağdan bu yana akran katılımının öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu (örneğin ticarete çıraklık) işaret etmektedir. Yükseköğretimde de gittikçe önemli bir öğe haline gelmektedir. İşletme disiplinlerinin bir özelliği olan grup çalışmasının yalnızca uygulanmasıyla değil, aynı zamanda akranların değerlendirdiği etkinliklerin kullanımında da öğrenciler öğrendiklerinin değerli yönlerini keşfedebilmektedir (Hattie, 2009). Falchikov (2007) “Akran değerlendirmesi hangi şekilde olursa olsun, yöntem, öğrencileri beklendiği sonuçlara ulaştıkları aşama hakkında mantıklı yargılara varmalarını sağlamalıdır” (s.135) demiştir. Ayrıca böylesi bir akran değerlendirmesi, eleştirel düşünme yeteneklerinin gelişimiyle kuşkusuz bağlantılıdır “çünkü kanıta dayalı yargıya varmanın uygulanmasını sağlar” (Moon, 2008, s. 149). Akranlarının bildirimini belli ölçütler ışığında inceleyen öğrenciler görüşü ve kanıtın niteliğini gözden geçirebilir ve çalışmadaki olası boşlukları tespit edebilirler (Moon, 2008).

Öğrencilerden PR literatürde ilgilendikleri herhangi bir konuyu seçerek konuda ilerlemek için bir literatür taraması yapmaları istenmiştir. Öğrencilere, alanyazın taraması ve hem kendi hem de akranlarının çalışmasına yönelik değerlendirme ölçütleri için bir araştırma sorusu üretirken derste rehberlik edilmiştir. İlk değerlendirmenin teslim tarihi, bunu değerlendirene sunma ve önerilen değişikliklerin yazara bildirilmesi ortaya konmuştur. Daha sonra her yazardan, eleştiren kişinin önerdiği değişikliklerle yazarın bunlara yanıtlarını tabloya dönüştürmesi istenmiştir. Belgenin son hali öğretim görevlisine teslim edilmiştir (bu sürecin bir örneği için ekler bölümüne bakınız). Bu akran danışma süreciyle her öğrenci, kendi bildirimlerini geliştirmeyi ve yorum yaptıkları bildirimden öğrenmelerini sağlayan akran dönütü edinmiştir.

Girişimlerin değerlendirilmesi

Her iki öğretim girişimi odak gruplar ve öğrencilerin verdiği cevaplarla değerlendirilmiştir. Öğretmenler ve araştırmacılar olarak bizim için önemli olan, girişimlerin öğrenciler üzerinde gerçekten iz bırakıp bırakmadığını ve PR mesleğine yaklaşımlarına ve iş dünyasında kullanacakları eleştirel yeterliklerine daha fazla güvenle bakıp bakmadıklarını anlamaktır.

Lisans öğrenimi çoğunlukla içerik edinimini takip eden ve değerlendiren öğretim görevlileriyle birlikte bir bilgi aktarımı modelini izler. Bir öğrenci bunun “izole, yalnızlaştıran ve diğer öğrencilerle etkileşimlerin rekabetçi bir ruha büründüğü” bir model olabildiğini belirtmiştir. Oysa tartışma temelli öğrenmenin özendirilmesi, kolektif sorgulama ile konu ve onun mesleki bağlamda uygulanmasına uygun daha rahat bir atmosfer yaratmaktadır. Öğrencinin “öğrenme kendiliğinden oluyor gibi” yorumu aslında Huang’ın (2005) tarif ettiği: “hayal gücü kuvvetli, kavrayışı yüksek bir zihin yetiştirmek, katkıda bulunanın kendi düşünme biçimini iletme ve daha derinlikli sorunların analizinde güç sağlamak” (s. 495). Aynı öğrenci sınıf tartışmalarında şu katkının gerekliliğine de değinmiştir:

[...] yalnızca katılım olsun diye üstünkörü yorumlar yerine sağlam zeminli düşünceler. Dönem sonunda biz bile birbirimize meydan okuyorduk ve pek çoğumuz şeytanın avukatı rolüne bürünüp yalnızca neden o görüşte olduğunu görmek için aslında onlarla uzlaşmış olsak da diğer öğrenciyi kıskırtıyordu

Bu örnek, öğrencilerde “kendileri adına düşünme, otoriteyi sorgulama ve daha özerk olma”yı (Boden ve diğerleri, 2008, s. 18) teşvik eden eleştirel düşünme becerilerinin gelişimini sergilemektedir. Tartışma sürecinde öğrenciler, kuramların tartışma, değerlendirme, inceleme, anlama ve yargıya varmaya uygun olması gerektiğini fark etmişlerdir.

Başka bir öğrenci öğrendikleri üzerine şunları yazmıştır:

Hem halkla ilişkiler kavramları ve kuramları, hem de bu kuramların uygulanışını kuşatan bağlam üzerine münazara, tartışma ve konuşmada yer almak beni savlarımın arkasındaki nedenler hakkında düşünmeye itti. Düşüncelerime meydan okunması ve görüşlerimi desteklemek zorunda kalmaktan gerçekten çok zevk aldım. Ben gerçekten bir PR uygulayıcısı olduğumda ve kendimi bir kriz durumunda bulduğumda sahip olmak zorunda olduğum hızlı düşünme yetisinin neredeyse temsili örneği idi.

Bu da eleştirel tartışma ve varsayımları sorgulamanın yararlarına başkaca bir örnektir. PR’da geniş kitlelere duyarlı olmak, daha büyük sorunları ve uygulayıcının çalıştığı ortamları kavrayabilmek elzemdir.(Barnett,1997)

Akran değerlendirme süreci açısından öğrenciler odak grup tartışmalarında akran değerlendirme sürecini aydınlatıcı bulduklarını ifade etmişlerdir. Öyle ki, kendi çalışmalarını nasıl ürettiklerinin daha fazla farkına varmışlar ve karşılaştıkları engelleri açıklığa kavuşturabilmişlerdir. Dahası sınıfta bir başkasına yardım etmek, zihni odaklanmaya davet etmiş gibidir. Literatür taramasında karşılaşılan bazı vakalarda büyük çaplı değişimler yaşanmış; ancak diğerlerinde akran değerlendirici taslak teslim edilmeden önce küçük değişikliklerle yetinebilmiştir. Bu süreç de, önemli bir ödev çalışması hakkında bir akranla işbirliğine başvurarak kuramı uygulamaya dökmeyen bir yoludur. Ayrıca öğrencinin kendi çalışmasına eleştirel yaklaşmasını teşvik etmekte ve başkasının çalışmasına yapıcı karşılıklar verme yeteneğini güçlendirmektedir. Günümüz iş ortamında böylesi beceriler, başarılı ve yaratıcı PR kampanyalarının elbirliğiyle yaratılması ve danışmanlıkla ilgili çalışmalarda yaşamsal öneme sahiptir. Bir diğer öğrenci bu etkinliğe şöyle karşılık vermiştir:

Akran değerlendirmesi yazmak gerçekten bilgilendiriciydi; hem başka birisinin çalışmasına eleştirel gözle bakmak zorundaydınız, hem de kendi yazınıza dönüp kavramları sergilemek için kullandığınız ifade biçimini yeniden ele almaya itiliyordunuz. Çoğunlukla insan kendi hatalarını gözden kaçırdığından, geribildirim için minnettarım; çünkü taze bir bakış açısı kazanmak daima iyidir.

Bu akran değerlendirme sürecinin başka bir faydası, öğrencilerden biri konusuna derin ilgi duyunca ve kuramın uygulamalarını arayıncaya ortaya çıkmıştır:

Literatür taramamı tamamlarken seçtiğim konu hakkında merakla kapıldım ve gerekenden daha fazla makale okumaya başladım. Hayatımda sağlıklı bir ortak kültür oluşturmak için makalelerden görüşleri ve kuramları uyguladım. Örneğin bu ödevi tamamladıktan sonra çalışanlarımızın işlerini daha iyi yapmalarına daha fazla yardımcı olmak için izleyebileceğimiz yolları patronumla tartıştım. O da onayladı ve daha açık ve iletişime dönük bir ortak kültür oluşturmaya başladı. Uygulamalarımızdan biri haftalık ekip toplantılarıydı [...]; bunlar çalışanların işe daha iyi hazırlanmalarıyla sonuçlandı. Bu yeni yöntem, çalışırken her iki taraf -patronum ve çalışanlar- için stres ve kaygıyı azalttı.

Bu durum da, öğrencinin yeteneklerine olan güveninin artmasının iş yerindeki iletişimi kolaylaştırdığını göstermektedir. Hem lisans, hem lisansüstü düzeyinde öğretilen, uygulanan ve tartışmayla değerlendirilen kurama dayanarak üniversite mezunu uygulayıcılar öğrendiklerini iş ortamında uygulayabilmektedir.

Öneriler

Sınıfta tartışma sürecine örnek olan ve kendi düşünce ve savlarını dile getirmeleri için öğrencileri teşvik eden öğretmenler, tartışmayı ilerletmeye kapı açabilecek öğrenme anları ve fırsatlarını sunabilmelidir. Bu yolla öğrenciler pek çok farklı bağlamdaki PR uygulaması hakkında savları değerlendirmeyi ve etik yargılara varmayı öğrenebileceklerdir.

Ayrıca, lisans müfredatının her seviyesinde, öğrencilerin tartışma, akran geribildirimi ve itiraz etme teorisine dahil edilmeleri ve onlara rehberlik yapmaları için kısa alıştırımlar yerleştirmek de yararlıdır (Moon, 2008).).

Sonuç

Taktik mesleki beceriler yanında eleştirel düşünme becerilerini uygulamak, 21. yüzyılda toplum ve organizasyonların karşılaştığı sorunlara uygulanabilir çözüm arayışında geleceğin uygulayıcılarına yaratıcılıklarını genişletme yeteneği sağlamaktadır. Üniversite mezunu PR’cılar, temel varsayımları sürekli sorgulamaları ve güç dengeleri ve sorunları hakkındaki meraklarıyla topluma güçlü, etik ve yaratıcı bir katkıda bulunabilirler. Teknolojik gelişmeyi, paydaşları yaratıcı yollarda işe

koşmak için PR takım konseptinde bir başka araç olarak benimseyeceklerdir. Sürdürülebilir bir öğretim programında eleştirel düşüncüyü vurgulayarak bizler öğrencilerimizin yalnızca ayakta kalacağından değil, büyüyeceğinden de emin olabiliriz; çünkü onların dünyadaki yerlerine dair eleştirel düşüncesi, akıl yürütmesi ve yapıcı eleştireliliği yaptıkları her şeyde saklıdır.

EK

Tablo: Hakem Denetçisinin Yorumları ve Cevaplarının Tablolaştırılması Örneği

Yorum yapanın yorumu	Yorumum ve değişiklikler
1.Rehberlik sorusu literatür incelemesinin en başında net bir şekilde belirtilmiştir ancak ele aldığımız konularla ilgili araştırma sorusu ile yakın bir bağlantı kurmak için giriş kısmı içerisinde tekrar edilmelidir.	1.Tavsiye edildiği gibi giriş bölümünde tekrarlanan sorular.
2.Giriş kısmında kullanılan alıntının konu sorusuna daha güçlü bir şekilde bağlı olması gerekmektedir yani ortaklıklardaki güç fikrini sorunuzla ilişkilendirin/ bağlantılı bir hale getirin	2.Başka kelimelerle ifade edilen giriş bölümü böylece alıntı daha iyi uydu
3.Akademisyenler tarafından oluşturulan birkaç değişik bilgi alanını tanımlamışsınız örneğin mevcut ilişkiler, güç etkileri ve stratejik planlama gibi. Fakat seçtiğiniz alanın konuyla alakalı olduğunu göstermek için konu sorunuzla daha güçlü bağlantılar göstermeniz gerekmektedir.	3.Her şeyin konu sorusu ile bağlantılı olması için uğraşmış.
4.İncelemeniz içerisinde iyi bir dizi kaynaktan yararlanmışsınız ancak seçtiğiniz yazarlar arasında daha fazla karşılaştırma yapmanızı öneririm. Bu yolla kaynaklarınız arasında daha fazla benzerlik ve farklılık gösterebilirsiniz. Çalışmalara aralarında daha fazla karşılaştırma gösterirseniz, analiz ve senteziniz daha kapsamlı olacaktır.	4.Daha çok sentez ve akım başardım umudu ile yazarlar/kaynaklar aralarında bağlantı kurulmuş ve kıyas edilmiş
5.İnceleme boyunca sadece tek bir yazardan çeşitli fikirler listesi/dizisi kullanılmıştır- Ben bu listeleri biraz daha kısaltmanızı ve bulmuş olduğunuz noktaları daha çok güçlendirmek için ifadelerinizi destekleyecek çalışmaları olan başka bir yazar bulmaya çalışmanızı öneririm. Böylelikle tek bir parça eserden alınan özetten ziyade literatürler arasında yapılacak bir karşılaştırma olacaktır.	5.Benzer listeler, aynı görüşlere sahip diğer yazarlar/kaynaklar tarafından desteklendiklerinden daha güvenilir bir hale getirmek için bir arada kullanılmış ve azaltılmış.
6.Literatürünüz, incelediğiniz araştırmadaki önyargıları veya kısıtlamaları inceleme yolunu kullanabilir. Ayrıca incelediğiniz araştırmadaki boşluklar hakkında bir bölüm (Sonucunuzdan önce) ve gelecek araştırmaların mümkün yolları da eklenebilir.	6.Sonuçtan önce hiç dahil edilmemiş, “current limitation” kısmından önce ana kısıtlamaya vurgu edilmiş çünkü burası kısıtlamanın en çok uygulandığı yer. Daha önceden ön yargılar ve kısıtlamalar kendi eleştirel analizimin literatür incelemesi boyunca vurgu ediliyordu

7.Kaynaklarınızın çeşitliliği, sözcük sayısı için uygun ve iyi seçilmiştir. Ayrıca önerilen okumaların da ötesine geçmiş olduğunuzu da göstermiş oldunuz. Tartışma alanlarını göstermek veya bulmuş olduğunuz makaleler arasında güçlü karşılaştırmalar yapmanıza olanak sağlamak için ek kaynaklar bulmanızı da öneririm.	7.Zaman kısıtlamasından dolayı daha fazla materyali bir araya getiremedim. Kaynakların yapmak istediğim noktaları/vurguları yeterince kapladığına/ kapsadığına inanıyorum. Ayrıca, bu edebiyat incelemesine başlamadan önce geniş kapsamlı bir araştırma yaptım ve tartışmanın gösterilen alanlarını yeteri kadar gösteren herhangi bir şeye rastlamadım.
8.Küçük dilbilgisi sorunları- Yazmış olduğum kopya üzerinde gösterilmiştir	8. Dilbilgisi hataları bulundu ve düzeltildi.
9.Uzun cümleleri veya listeleri daha küçük bölümlere ayırmak okuyucunun takibini kolaylaştıracaktır.	9. Cümleler bölündü ve gereksiz parçalar çıkarıldı.
10.Alt başlıklarınızda kısaltmalar kullanmaktan kaçının ve metin gövdesi boyunca devamlı olarak “PR” ya da “Public Relations” kullanın	10. Sadece herhangi bir kaynaktan direk bir alıntı yapıldığı zaman kısaltma kullanıldı..
11 İnceleme boyunca kullandığınız zamanlar konusunda tutarlı olun; geçmiş veya gelecek zaman olabilir ancak bütün belge boyunca tutarlı bir biçimde kullanılmalıdır.	11.Düzeltilmeye çalışıldı.
12.Konunuzla ilgili olan yazarlardan birçok sayıda doğrudan alıntı bulmuşsunuz ve önerim size bunlardan bazılarını yorumlama yaparak kaldırmanız	12.Alıntılar minimumda tutulmaya çalışıldı. Bazı alıntılar yorumlamak için çok zordu veya birebir çeviri koyamayacak kadar çok önemli..
13.Eğer yazar adını bir cümlede kullanıyorsanız “ve” ifadesini kullanın, örneğin; “Smith ve Jones (2010) eyalet (...)” Eğer referans parantez içerisindeyse “&” kullanın örneğin; (Smith ve Jones, 2010)	13 Düzeltildi.
14.Yorumlama yaparken sayfa numaraları kullanmak gereksiz olacaktır ve onlar olmaksızın kullanacağınız sözcük sayısı daha fazla olacaktır.	14.Sayfa numaraları kaldırıldı. APA rehberi okundu ve bunun opsiyonel olduğu görülmüştür ve bunun işaretçi için kaynağı daha kolay bulunabilmesi için bırakılmıştı
15.Eğer aynı cümle içerisinde birden çok yazardan referans yapıyorsa, yazarları nasıl seçeceğinize (Alfabetik veya yayın tarihine göre) karar verin ve inceleme boyunca bunu tutarlı bir şekilde kullanın.	15.Alfabetik olarak sıraya konuldu.
16.Berger’in “The current public relations and management relationship” alıntısında olduğu gibi satırbaşı uzun alıntılar (40 kelimedenden fazla)	16.40 kelimedenden fazla olan bir alıntı satır başı yapıldı
17.Giriş bölümünde incelemenin tamamının neleri kapsayacağı hakkında bir ön izleme kullanılması faydalı olabilir- kullanacağınız alt başlıklardan söz edin	17.Giriş bölümünün sonuna eklenmiştir..
18.“The current public relations and management relationship” alt başlığını, rolleri nasıl karşılaştırdığınızı ve ikisi arasındaki etkileşimleri nasıl değerlendireceğinizi göstermek için değiştirmenizi öneririm.	18.Alt başlık “The current public relations and management relationship”e değiştirilmiştir. Ayrıca “public relations as a strategic fuction”a alt başlık eden son bölümler değiştirilmiştir.

19“Beklediğiniz/umduğunuz” ifadesini kullanırken siz kim oluyor ve bu niçin bir grup veya insan için bir beklenti/umut olsun?	19.Bu ifade kaldırılmıştır ve başka kelimelerle ifade edilmiştir
20.“Power effects” bölümünde konu sorunuza daha güçlü bir bağlantı ekleyebilirsiniz ve özellikle de etkilerin PR ile nasıl bağıntılı olduğuna.	20 . Konu sorusuna yönelik güç etkileri güçlendirilmeye çalışılmıştır ve PR/management relationship üzerindeki güç yansıtılmıştır.
21“‘The use of PR in strategic planning” kısmında “power” ifadesine daha güçlü bir bağlantı ekleyin çünkü bu araştırma sorunuzun bir kısmı fakat ilk iki paragrafta hiç bahsedilmemiş	21 . Bu bölüm, bir önceki kısımdan alınan ortak cümleler bir araya getirilerek ve bütün materyalleri PR/management relationship etrafında temellendirerek iki kısmın birbiri ile bağlantılı olması için uğraşmıştır.
22.Sonuç bölümünüzü daha güçlü yapmak için incelemenizde tartıştığınız alt başlıklarla bağlantı kurun bu bölümde ve sonuçlarınıza arka çıkmak için referanslar kullanın.	22 . Sonuç kısmı konular ve eklenen referanslar ile ilişkilendirilmiştir.

Kaynakça

- Barnett, R. (1997), Higher Education: A Critical Business, The Society for Research into Higher Education & Open University, Buckingham. [Google Scholar]
- Biggs, J. (2003), Teaching for Quality Learning at University: What the Student Does, 2nd ed., The Society for Research into Higher education & Open University Press, Maidenhead, Berkshire. [Google Scholar]
- Boden, C.J. , Franklin-Guy, S. , Gibson, D. , Lasker-Scott, T. , Scudder, R.R. and Smartt, J.T. (2008), “Seven methodologies professors use to promote student epistemological development and self-directedness”, The International Journal of Learning, Vol. 15 No. 11, pp. 11-22. [Google Scholar] [Infotrieve]
- Boud, D. (1995), Enhancing Learning Through Self Assessment, Kogan Page, London. [Google Scholar]
- Boud, D. (2007), “Reframing assessment as if learning were important”, in Boud, D. and Falchikov, N. (Eds), Rethinking Assessment in Higher Education: Learning for the Longer Term, Routledge, London, pp. 14-25. [Google Scholar]
- Brookfield, S.D. (2005), The Power of Critical Theory: Liberating Adult Learning and Teaching, Jossey-Bass, San Francisco, CA. [Google Scholar]
- Brookfield, S.D. and Preskill, S. (1999), Discussion as a Way of Teaching: Tools and Techniques for Democratic Classrooms, Jossey-Bass, San Francisco, CA. [Google Scholar]
- Browne, M.N. and Freeman, K. (2000), “Distinguishing features of critical thinking classrooms”, Teaching in Higher Education, Vol. 5 No. 3, pp. 301-309. [Crossref], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Falchikov, N. (1986), “Product comparisons and process benefits of collaborative peer group and self assessments”, Assessment & Evaluation in Higher Education, Vol. 11 No. 2, pp. 146-166. [Crossref], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Falchikov, N. (2007), “The place of peers in learning and assessment”, in Boud, D. and Falchikov, N. (Eds), Rethinking Assessment in Higher Education: Learning for the Longer Term, Routledge, London, pp. 128-143. [Google Scholar]
- Fournier, V. and Grey, C. (2000), “At the critical moment: conditions and prospects for critical management studies”, Human Relations, Vol. 53 No. 1, pp. 7-32. [Crossref], [ISI], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Freire, P. (1970/1993), Pedagogy of the Oppressed, rev. ed., Continuum, New York, NY. [Google Scholar]

- Hastie, R. and Dawes, R.M. (2001), *Rational Choice in an Uncertain World: The Psychology of Judgment and Decision Making*, Sage, Thousand Oaks, CA. [Google Scholar]
- Hattie, J. (2009), “The black box of tertiary assessment: an impending revolution”, in Meyer, L.H. , Davidson, S. , Anderson, H. , Fletcher, R. , Johnston, P.M. and Rees, M. (Eds), *Tertiary Assessment & Higher Education Student Outcomes: Policy, Practice & Research*, Ako Aotearoa, Wellington, pp. 259-279. [Google Scholar]
- Huang, L.-S. (2005), “Fine-tuning the craft of teaching by discussion”, *Business Communication Quarterly*, Vol. 68 No. 4, pp. 492-500. [Crossref], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Kienzler, D. (2001), “Ethics, critical thinking, and professional communication pedagogy”, *Technical Communication Quarterly*, Vol. 10 No. 3, pp. 319-339. [Crossref], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Liu, N.-F. and Carless, D. (2006), “Peer feedback: the learning element of peer assessment”, *Teaching in Higher Education*, Vol. 11 No. 3, pp. 279-290. [Crossref], [ISI], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Moon, J. (2008), *Critical Thinking: An Exploration of Theory and Practice*, Routledge, London. [Google Scholar]
- Orsmond, P. , Merry, S. and Reiling, K. (2000), “The use of student derived marking criteria in peer and self assessment”, *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 25 No. 1, pp. 23-38. [Crossref], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Smith, D.G. (1977), “College classroom interactions and critical thinking”, *Journal of Educational Psychology*, Vol. 69 No. 2, pp. 180-190. [Crossref], [ISI], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Spicer, A. , Alvesson, M. and Karreman, D. (2009), “Critical performativity: the unfinished business of critical management studies”, *Human Relations*, Vol. 62 No. 4, pp. 537-560. [Crossref], [ISI], [Google Scholar] [Infotrieve]
- Tsui, L. (2002), “Fostering critical thinking through effective pedagogy: evidence from four institutional case studies”, *Journal of Higher Education*, Vol. 73 No. 6, pp. 740-763. [Crossref], [ISI], [Google Scholar] [Infotrieve]

Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi (Sayfa 11-21)

Yrd.Doç.Dr.Şahin ÇETİNKAYA

*Uşak Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, İktisat Politikası ABD
sahin.cetinkaya@usak.edu.tr*

Özet

Para ilk önce bir mübadele aracı olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde bir iktisat politikası aracı haline de gelmiştir. Merkez Bankalarının kuruluş gayelerinin başında, para piyasalarında istikrar için politika üretmesi vardır.

Fiziksel olarak miktarları kontrol edilen ve basımı merkezi bir kurum tarafından yapılan paraya alternatif olan kripto paralar son yıllarda çok popüler hale gelmiştir. Farklı isimlerle binlerce kripto para çeşidi bulunmaktadır. Üstelik kripto paraları fiziksel paraya alternatif olarak kullanan dev kuruluşlar da bulunmaktadır.

İnternet üzerinden dağıtılan ve bir yatırım aracı olarak da kullanılan kripto paraların dünya da fiziksel paralardan bile daha değerli olduğu görülmektedir.

Bu çalışma da, kripto paraların devletler tarafından kabul edilmesi ve alternatif bir para olarak kullanılmasının para piyasaları açısından değerlendirmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Para, Döviz, Bitcoin, Faiz, Yatırım

Development of Crypto Coins and Investigation of the Place in Money Markets by Swot Analysis

Abstract

Money first emerged as a means of exchange. Today, it has also become an instrument of economic policy. One of the main objectives of the establishment of Central Banks is to produce policies for stability in the money markets. Crypto coins, which are physically controlled by a centralized institution and whose quantities are controlled, have become very popular in recent years. There are thousands of crypto money types with different names.

Moreover, there are giant organizations that use crypto coins as an alternative to physical money.

Crypto coins distributed over the Internet and used as an investment tool are even more valuable than physical coins in the world. In this study, the acceptance of the crypto coins by the states and their use as an alternative money will be evaluated in terms of the money markets.

Keywords: Crypto Money, Money, Currency, Bitcoin, Interest, Investment

Para: Topluların ekonomik ve sosyal yapılarına bağlı olarak farklı para tanımları yapmak mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde toplumsal yapılar ülkeler arasında hatta ülke içerisinde bile değişiklikler göstermektedir. En gelen tanımlama ile *para bir mübadele aracıdır*. Para ile ilgili bu tanım herkesin ittifak ettiği bir tanım gibi görünse de her geçen güncellenmektedir.

Para;

-Herkes tarafından kabul görmüş değer ölçü birimi,

-Ortak bir hesap birimi,

-Satın alınan mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi için bir ödeme aracıdır.

Mal ve hizmetlere ödeme yapmak için kullanılan para değişen ekonomik koşulların etkisiyle zaman içinde çok değişik biçimler almaktadır. Para madeni para,banknot, banka rezervleri ve kredi kartları gibi bir çok kategoriye içine almaktadır. İktisat literatüründe para ile ilgili değişik kavramlara rastlamak mümkündür(Öztürk,2011:7).

Toplumsal gelişime bağlı olarak eski çağlarda mal paranın kullanıldığı dönemler olduğu gibi modern dünyada dijital paralar, elektronik paralar ve bunlar gibi para benzeri araçlarda kullanılmaktadır.

Banknot: Bankalar tarafından çıkarılan ve hamili tarafından bankaya gösterildiği anda madeni parayla ödeneceği taahhüdünü taşıyan evrak; günümüzde para olarak kabul edilen ödeme aracı. I. Dünya Savaşı'na kadar bankalar, "paraya çevrilir banknot" çıkarırlardı (Şıklar,2009).Banknot bir temsili paradır. Altın ve gümüş sertifikaları veren bankalar ellerinde bulunan rezervleri güvence kabul edip, %100 değerli maden karşılığı olamayan, ancak istenildiğinde ödenebilme garantisi olan sertifikalar çıkardılar. Bu sertifikalara "banka notu" anlamına gelen "banknot" denildi (Dinler,2013:433).

Kağıt Para:Banknot çıkarma yetkisi olan bankalar zorunlu olarak itibari değerinin bir kısmını altın-gümüş rezervi olarak bulundurmaya yükümlü tutuldular. Böylelikle bankalar altına dayalı banknot ihracı yapıyorlardı. Ancak II.Dünya savaşı sonrasında bu durum "**devletin zorunlu mübadele aracı olan para**" olarak kullanılmaya başlandı(Dinler,2013:433).

Sanal Paralar

Ödeme sistemleri ve ödeme araçları, gelişen finansal piyasaların ortaya çıkardığı yeni kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitlenmeye ve evrilmeye devam etmektedir. Modern dünyayı şekillendiren küreselleşme ve yüksek teknolojik uygulamalar, ödemeler alanında ve finans dünyasında bugüne özgü ihtiyaçlar doğurmakta; kimi zaman altyapı yetersizlikleri kimi zaman da yasal çerçeve, bu ihtiyaçların karşılanmasının önüne set çekmektedir. Bu şartlar altında ortaya çıkan sanal para birimi kavramı, geleneksel ödeme araçları ve finansal hizmetlerin karşılamakta zorlandıkları yeni tüketici talepleriyle şekillenen bir varlık türü olarak görülebilir.

Sanal Para Birimi Olgusunun Ortaya Çıkışı ve Tanımı Finansal teknoloji kavramı finansal hizmetler sektörünü dönüştürme potansiyeline sahip çeşitli yenilikçi iş modelleri ile teknolojileri tanımlamak için kullanılmaktadır(Üzer,2017).

Finansal teknoloji projeleri ödemeler, sigortacılık, planlama, fonlama, blok zincir, yatırım, veri hizmetleri ve güvenlik gibi alanlarda varlık göstermektedir. Finansal teknoloji ekosisteminde, büyük bankalar gibi güçlü finansal kuruluşlar ile teknoloji şirketleri ve altyapı hizmeti sunan şirketler aktif rol oynamaktadır. 8 Finansal hizmetlerin teknolojiyle buluşmasıyla ortaya çıkan finansal teknoloji durağan bir alan değildir. Bu alandaki aktörlere bakıldığında hepsinin zaman içinde birbirine dönüşebildiği görülmektedir (Carr ve diğerleri, 2016). Örneğin finansal kuruluşlar giderek daha teknoloji odaklı bir yapı kazanmıştır. Büyük teknoloji şirketleri ise sosyal ağlar ve eposta üzerinden eşler arası ödeme hizmetleri sunabilmektedir. Finansal teknoloji firmalarının sayıları her yıl artmakta, en yoğun faaliyet perakende ödemeler alanında gösterilmektedir (Dietz ve diğerleri, 2015).

Mevcut ödeme kanallarının eksikliklerine alternatif bir çözüm olarak ortaya çıkan SPB'ler, düşük işlem hacimlerine rağmen kendilerine özgü teknolojileriyle kısa zamanda finans dünyasında dikkat çekmişlerdir. Zaten günümüzde teknolojik gelişmelerle şekillenen finansal piyasalarda, artan işlem çeşitleri online olarak gerçekleştirilmekte ve hemen her gün işlem çeşitliliğini daha da artıracak yeni araçlar geliştirilmektedir(Üzer,2017).

Crypto ve currency kelimelerinin bir araya getirilmesiyle yaratılmış olan crypto currency deyimini kripto (şifreli) para anlamına geliyor. Kripto para; internet aracılığıyla kullanılan, hiçbir merkezi otoriteye ya da aracı kuruma bağlı olmayan, sanal para birimini ifade ediyor. Kripto paralar ancak belirli şifreler kullanılarak yerleştirildiği sanal cüzdanlardan yine şifreler aracılığıyla çıkarılıp kullanılabilirdiği için bu adı taşıyorlar. Kripto para birimleriyle kişiler ya da kurumlar tıpkı gerçek parayla yaptıkları gibi harcama yapabiliyor ya da para kabul edebiliyor.

Piyasada bugün itibarıyla binden fazla kripto para çeşidi var. Bu paraların bazıları şunlar: Bitcoin, Ethereum, Ripple, Litecoin, Dash, Monero, Neo, Nem. Sanal olmaları yalnızca bilgisayar sisteminde kayıtlı olmasından kaynaklanıyor. Yani bu para birimleri Dolar gibi, Euro gibi TL gibi basılı halde fiziksel olarak bulunmuyor.

Kripto paraların değerli madenler gibi maden değerinden ya da kâğıt para gibi devlet itibarından kaynaklanan bir değeri yok. Değeri, kullanıcılarının onu bir değiş tokuş aracı olarak kabul etmelerinden ya da bir emtia gibi görmelerinden kaynaklanıyor. Değeri, tıpkı diğer para birimlerinde ya da emtialarda olduğu gibi, piyasada anlık olarak arz ve talep koşullarına göre belirleniyor(Eğilmez,2017)

Kripto paraların özellikleri

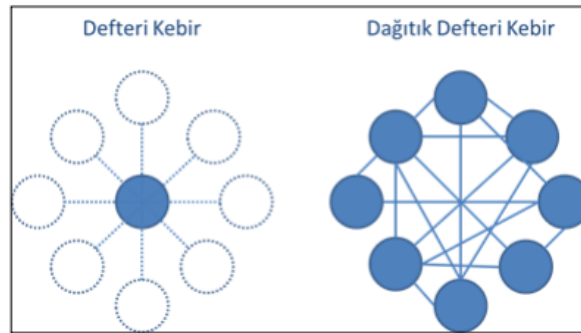
SPB'ler sıkça karşılaştırıldıkları altınla bazı benzerlikler taşımaktadırlar. Öncelikle altına benzer şekilde dolaşımdaki SPB'lerin birçoğunun arzı sınırlıdır. Altın gibi, SPB'lerin değeri de son derece dalgalı olup, kullanıcıların yatırım kararları ve arz-talep dengesine göre şekillenmektedir. SPB'ler de altın gibi kolaylıkla ölçülebilmekte ve bölünebilmektedir. Son olarak SPB'lerin değerlerinin korunması herhangi bir merkezi otoriteye bağlı değildir. SPB'ler bazı yönleriyle de altından farklılık göstermektedir. SPB'lerin fiziksel bir varlığı ya da kendilerine has bir değeri bulunmamaktadır. Altının aksine SPB'ler kolaylıkla taşınabilir çünkü uluslararası transferlerde banknot gibi bürokrasiye tabi olmak zorunda değildirler. SPB'ler aynı zamanda kanunların uygulanması ve istihbarat girişimlerine karşı da bir direniş içermektedir(Üzer,2017).

E-para Kripto paradan farklıdır. Öncelikle e-para MB tarafından ihraç edilen para karşılığında piyasada dolaşımı sağlanan ve karşılığı fiziksel para olan dijital para türüdür. Kripto para ise bir merkeze bağlı olmadan dolaşımı olan paradır. İkinci fark ise, varlığın işlem tarafları arasında transfer edilmiş biçimine ilişkindir. Yakın zamana kadar, herhangi bir aracının olmadığı durumlarda bir işlemin tarafları arasındaki değer takasının gerçekleşmesi nakit para kullanımıyla sınırlı bulunmaktaydı. E-para, işlemlerin takasını ve mutabakatını gerçekleştiren merkezi bir altyapıda takas edilmektedir. SPB'lerin getirdiği temel yenilik, taraflar arası güvenin ve araçların yokluğunda elektronik değerlerin eşler arası transfer edilmesini mümkün kılan DDK teknolojisini kullanmalarıdır.

DDK (Dağıtık Defteri Kebir) Teknolojisi

Sanal para işlemlerindeki kayıtlar dağıtık bir şifreleme sistemi ile tutulmaktadır. Bu sistemde kontrol mekanizması hazırlanan karışık bir algoritma ile yapılmaktadır. Bu işlem DDK teknolojisi olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 1: Bitcoin Dağıtık Defter Sistemi

Kripto paraların işlem kayıtları, geleneksel yöntemlerden farklı olarak, belli bir merkezde toplanmak zorunda olmadığı için katılımcılar arasında Şekil 1 gösterildiği üzere dağıtık olarak var

olabilmektedir. Süreç, kullanıcıların kayıtlardaki değişiklikleri onaylamasıyla yürümektedir. Bütün katılımcılar kaydedilen işlemleri kendilerinde mevcut olan kopyadan kontrol etmektedir. Ayrıca merkezi bir denetime ihtiyaç duymamaktadırlar(Ali ve diğerleri, 2014b, s.270).

DDK, ödemelerin merkezi olmayan bir şekilde yapılmasına izin vermektedir. Klasik ödeme sistemleri ve ödeme araçları için var olan defter-i kebirin yerini kripto paralar için DDK almaktadır. Öncelikle sonsuz sayıda kopyası olan ve dünya genelinde kullanılan kayıtların güncellenmesi için güvenilir bir yöntem oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Yapılan işlemleri kontrol ve koordine işini kullanıcıların kendileri yapmaktadırlar.Böylelikle doğrulama işlemide kullanıcılar tarafından yapılmaktadır. DDKT'nin uygulanmasında dört unsur önem kazanmaktadır:

- i. Defter bilgilerinin dijital olarak kaydı,
 - ii. İşlemlerin birden fazla katılımcı arasında dağıtılması,
 - iii. Katılımcıların defter-i kebirin en güncel hali üzerinde mutabık kalmalarını sağlayan oy birliği mekanizması
 - iv. İletişim ve işlem gizliliğini sağlamak için kullanılan şifresel araçlar.
- Kullanılan bu teknolojik yol bilişim dünyasında var olmasına rağmen, kripto paraların çıktığı döneme kadar bu özelliklerin birleştirilerek ödeme, takas vb işlemler için uygulanmamıştır(Üzer,2017).

Sanal Para Biriminde Çeşitlilik

Günümüzde piyasada birçok SBP çeşidi bulunduğu için, genel yapının anlaşılması açısından SBP'lerin sınıflandırılması önem taşımaktadır. ECB'nin 2012 tarihli raporunda yer verilen bir sınıflandırma vardır. Söz konusu raporda, literatürdeki 15 pek çok yaklaşım arasında en yaygın olarak kullanılanlardan biri olan “reel ekonomiyle bağlantı” yaklaşımı esas alınmış ve SPB'ler üç sınıfa ayrılmıştır (ECB, 2012, s.13):

i.-Kapalı SPB Şemaları: Bu şemaların reel ekonomiyle hemen– hemen hiçbir bağlantısı yoktur. Bu tür SPB'ler sadece belli bir sanal ortamdaki ürünler ve hizmetlerin satın alınımında kullanılmakta ve en azından teoride bu sanal ortamın dışında alınıp satılamamaktadır. Kullanıcılar bu sanal ortam için bir kayıt parası ödemekte ve ortamdaki online performanslarına göre SPB kazanmaktadırlar. Online oyun platformlarına özgü SPB'ler bu şemanın en tipik örneğidir.

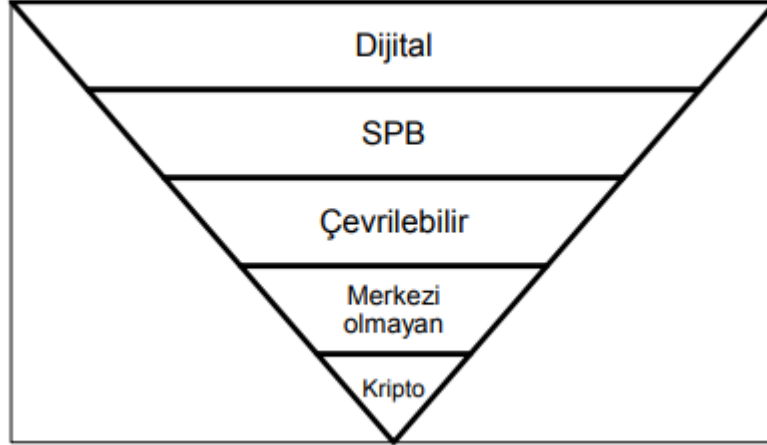
ii.-Tek Yönlü SPB Şemaları: Bu tür SPB'ler itibari para birimi karşılığı belli bir kur üzerinden satın alınabilmekte fakat SPB karşılığı itibari para satın alımı mümkün olmamaktadır. Değişim şartları şema sahibi tarafından belirlenmektedir. Bu gruptaki bazı SPB'ler sanal mal ve hizmet alımında kullanılabilirler. Bu şemaya örnek olarak Facebook Credit verilebilir.

iii.-İki Yönlü SPB Şemaları: Kullanıcılar bu tür SPB'leri sahip– oldukları itibari para birimi karşılığı belli bir kur üzerinden alıp satabilirler. Bu SPB çeşidi, gerçek dünyayla uyumlu çalışabilme özelliğiyle konvertibl para birimlerine benzemektedir. Bu tür SPB'ler hem sanal hem de gerçek ürün ve hizmetlerin alımında kullanılabilirler. Bitcoin bu SBP çeşidine örnek teşkil etmektedir.

IMF tarafından yapılan sanal para sınıflandırması

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2016'da yayımlanan raporda kullanılan sınıflandırma Şekil 1.2'de yer almaktadır. Bu sınıflandırmaya göre dijital olarak bir değeri temsil eden varlıklar dijital para birimi olarak adlandırılmaktadır. Dijital para birimlerinden itibari para cinsinden tanımlananlara e-para ve Paypal örnek gösterilebilir. İtibari para cinsinden tanımlanmayanlara SPB adı verilmektedir. SPB'ler içinde dış dünyayla bağlantısına göre çevrilebilen ve online oyun paraları gibi çevrilemeyen çeşitler mevcuttur. Çevrilebilen para birimleri kendi içinde merkezi ve merkezi olmayan olarak ikiye ayrılmaktadır. Merkezi olmayanlardan, doğrulama sistemi olarak şifre bilimi kullananlara da kripto para adı verilmektedir.

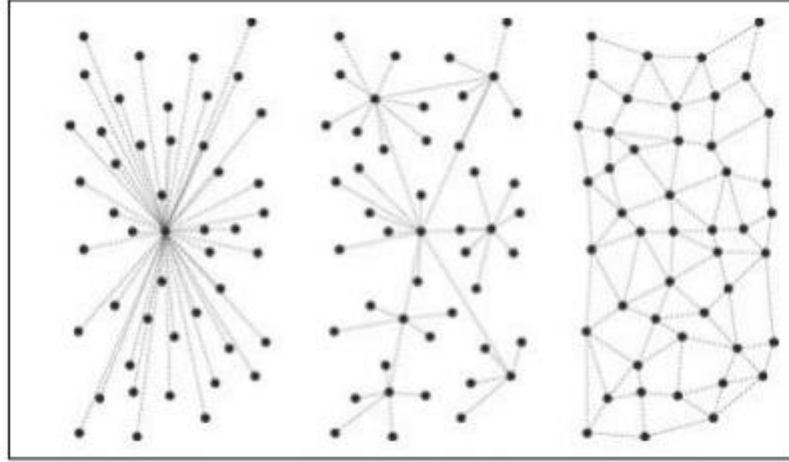
Şekil 2: Sanal Para Sınıflandırması

İki yönlü SPB şemaları; ihraç, geri ödenebilirlik, SPB'nin kullanımına ve dolaşımına ilişkin içsel kurallar ile ödeme ve mutabakat süreçleri gibi temel unsurları içermektedir. Sürecin her bir parçası güvenilir, merkezi ve özel bir kuruluş tarafından ya da katılımcılar arasında dağıtık bir usulde yapılmaktadır (IMF, 2016). Bu kapsamda, SPB'leri sınıflandırmak için yaygın olarak kullanılan bir başka kriter merkezi ve merkezi olmayan ayrımıdır.

Şekil 3: Sanal Para Birimlerinin Otorite Yapıları

Finansal Suçları Önleme Otoritesi (FinCEN) merkezi SPB'leri, merkez bankasına benzer merkezi bir

saklamacı kuruluşa ve merkezi bir yöneticiye sahip şemalar olarak tanımlamaktadır (FinCEN, 2013). Bu merkezi yöneticiler, SPB'yi ihraç etmek ve işlemlerin kaydedildiği defter-i kebir tutmak suretiyle sistemi kontrol etmektedir (FATF, 2014). Merkezi olmayan SPB şemalarında ise merkezi bir saklamacı kuruluş ve merkezi yönetici bulunmamaktadır. Bunun yerine SPB'nin katılımcılar arasında herhangi bir aracı olmadan transfer edilmesine olanak tanıyan bir yapı mevcuttur. Merkez bankasının yerini, sistemin işleyişini yöneten ve sistem katılımcılarının işlemleri doğrulanmasını sağlayan iç protokoller almıştır (Üzer,2017).

Bitcoin'in ortaya çıkışı ile beraber sanal para şemaları merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymayacak şekilde tasarlanmıştır.

Bitcoin gibi merkezi olmayan SPB'ler, değerlerine olan güveni, merkezi bir otoritenin politikasına ve kapasitesine değil, kullanıcıların dağıtık mekanizmaya olan güveni üzerine inşa etmektedirler.

Kripto Para'da Merkezi Otorite Olmamasının Nedenleri

- i. İşlem doğrulama hızı, enerji verimliliği ve daha sağlam bir algoritma sayesinde zayıf noktaların güçlendirilmesi,
- ii. Mevcut madencilik ağına yeni alternatifler getirilmesi,
- iii. Sanal cüzdanlara alternatif saklama hizmetleri sunma,
- iv. Kripto paralara yoğun ilgiden dolayı para ihracından önce üretimin yapılması olması

Kripto Paraların İşlem Sahası

Merkezi bir otoriteye bağlı olmayan sanal para birimlerinin kayıtlarının tutulması görüldüğü gibi, mevcut SPB'ler tamamen merkeziden tamamen merkezi olmayana kadar farklı şekillerde var olmaktadır.

Kripto paraların kullanıcıları ve tarafları bulunmaktadır. Bunlar

- İcat sahipleri bir SPB şeması yaratmakta ve teknik altyapısını geliştirmektedir. Bitcoin örneğinde olduğu gibi bazı durumlarda mucitlerin gerçek kimlikleri kamuoyu tarafından bilinmemektedir.
- Madenciler SPB ile yapılmış işlemleri teyit etmek üzere bilgisayar süreçlerini kullanmakta ve işlemleri blok zincirlere eklemektedirler. Madenciler olmadan merkezi olmayan SPB'lerin devam etmesi imkânsızdır.
- Kullanıcılar genellikle SPB kabul eden belli başlı tüccarlardan ürün ya da hizmet alabilmek için SPB edinmeyi tercih etmektedirler.
- Cüzdan sağlayıcıları kullanıcılara SPB'lere ait şifresel anahtarları ve işlem doğrulama kodlarını saklamak, işlemleri başlatmak ve işlem geçmişlerini görmek için sanal cüzdan hizmeti sunmaktadır.
- Takas platformları kullanıcılara itibari para birimleri karşısında belli bir kur üzerinden SPB alım-satım hizmeti vermektedir. Bazı kripto paraların itibari değeri vardır.
- Alışveriş platformları bir piyasa gibi çalışarak alıcı ve satıcıları bir araya getirmekte, onlara tekliflerini sunabilecekleri ve kendi aralarında pazarlık yapabilecekleri bir platform sunmaktadır.

BLOCKCHAIN

Kripto paraların çalışmasını sağlayan ve altyapısını teşkil eden blockchain teknolojisinin aracı gerektirmemesi ve şeffaf oluşunun yanında en güçlü yanı sahip olduğu yüksek güvenlidir. Blockchain işlem sürecini hızlandırması, maliyetleri düşürmesi, güvenliği artırması ve operasyonel işleyişi kolaylaştırması gibi kullanıcılara sağladığı faydalar yönüyle büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Kripto paraların yaygınlaşmaları neticesinde üçüncü taraflara olan ihtiyacı ortadan kaldıran blockchain teknolojisinin merkezileşmemiş sistemi, transferleri anonim ve çok düşük (binde bir gibi) bir maliyetle gerçekleştirilmesi sebebiyle finansal sistemde önemli bir değişim veya yıkıcı (disruptive) etki meydana getirebilir. Blockchain teknolojisinin en büyük özelliği merkezi olmayan bir doğrulama sistemine sahip olmasıdır. Bu açıdan dijital dönüşümün yaşandığı en etkili alanlardan biri olarak gösterilmektedir.

Bitcoin

Bitcoin, dijital para ekonomisini oluşturan kavramlar ve konular bütünüdür. Bitcoin sistemi, açık kaynak kodlu yazılımlardan oluşur. Yazılımlar laptop ve akıllı cep telefonu dahil geniş bir yelpazedeki işlemcilerde çalışırlar [34]. Tamamen dijital olup, fiziki temsiline ihtiyaç yoktur. İşlem maliyetlerinin çok az olması, küresel olarak kullanılabilmesi, gün geçtikçe kullanım alanlarının artması, güvenli ve anonim olarak değer saklama aracı olması Bitcoin'i daha da popüler yapmaktadır.

Bitcoin, 8 basamağa kadar bölünebilir, dolayısıyla 0,00000001 Bitcoin'lik bir işlem yapmak mümkündür. En küçük birime Satoshi (satoşi okunur) denir. Başka bir deyişle, 100 Milyon Satoshi 1 BTC'dir. Bitcoin'in dayandığı teoriler oldukça teknik içerikli olsalar da, kullanımı çok kolaydır. Cüzdan (wallet) programlarından herhangi bir tanesini yükleyip, Bitcoin alıp-satmaya ve transfer etmeye hemen başlanabilir. Bitcoin cüzdanları, kişilerin sahip olduğu Bitcoin'leri saklayan ve üzerinde

işlem yapılmasına olanak sağlayan programlardır.

Bitcoin istendiği an, TL, Amerikan Doları, Euro veya başka paralar ile takas edilebilir. Normal paranın kullanımında olduğu gibi, Bitcoin kullanıcıları, ürün/hizmet almak veya satmak için, Bitcoin ağını kullanarak birbirlerine BTC gönderebilirler. Bitcoin satın alabilir ve takas yapabilirler. Ticaret hayatında Bitcoin'in, küresel pazara kolay erişim, dolandırıcılığa ve sahtekarlığa karşı koruma, düşük komisyon oranları, finansal özgürlük ve anonimlik sağladığı için kullanımı artmaktadır. Bitcoin yeni sanal bir ekonomiye doğru sınırları zorlamaktadır.

Bitcoin bir merkezden üretilmez, Bitcoin arzı, merkezi olmayan küresel ağdaki gönüllü bilgisayarların işlemci güçleriyle yapılır. Açık kaynak kodlu madenci yazılımını çalıştırarak, Bitcoin ağına dahil olan herkes, isterse madenci olabilir ve Bitcoin üretebilir. Bitcoin'ler, madencilik adı verilen, transfer işlemleriyle uğraşırken karmaşık bir matematik problemini, birbirleriyle yarışarak çözen, madenciler aracılığıyla arz edilir. Problemi çözen madenci belli miktar Bitcoin ile ödüllendirilir. Problem sürekli olarak zorlaşır ve madencilere verilen ödül yaklaşık her dört yılda bir yarıya iner. Maksimum BTC sayısı 21 milyonla sınırlıdır. Hiç kimse, hiç bir otorite, Bitcoin sistemine dışarıdan para arz edemez. Oysa, kağıt banknotlar halindeki itibari para, merkezi otoriteler tarafından basılır ve istediğinde ek para arzı sağlanır. Bitcoin sistemi, toplam 21.000.000 Bitcoin üretilebilecek şekilde tanımlanmıştır. 1.Aralık..2016 itibarıyla, 16.018.575 Bitcoin dolaşımındadır. 2140 yılına kadar 4.981.425 Bitcoin ise madenciler tarafından yapılacak olan yeni blok üretimlerine karşılık, madencilere verilerek, Bitcoin arzı yapılacaktır. Şekil 2.3'ten kümülatif olarak arz edilen Bitcoin'ler görülebilir(Çarkacıoğlu,2016).

Sayıları 2000'den fazla olan kripto paraların En çok işlem görenleri şunlardır.

1. Bitcoin
2. Ethereum
3. Ripple
4. Bitcoin Cash
5. EOS
6. LiteCoin
7. Stellar Lumens
8. Cardano
9. Tether
10. IOTA
11. TRON
12. Monero
13. NEO
14. Dash
15. Binance Coin
16. Ethereum Classic
17. VeChain
18. NEM
19. Ontology
20. Qtum

PARA PİYASALARI VE KRİPTO PARALARI

Para piyasası, mali piyasanın bir alt piyasası olarak nitelendirilmektedir. Kısa vadeli olması nedeniyle sermaye piyasasından ayrılır. Türkiye'de para piyasası 3 ayrı piyasadandır oluşur. Bunlar; Bankalararası Piyasa, Merkez Bankası Piyasası ve Takasbank Piyasasıdır. Ortak özellikleri kısa vadeli işlemler olması ve teminatların hazine bonusu olmasıdır. Bu piyasalarda paranın yabancı para olması durumunda para piyasası yerini Forex piyasasına bırakır. Para piyasalarının işleyişi aynı sermaye piyasası gibidir. En belirgin farkı ise; sermaye piyasasında aracı ihraç eden bir ihracatçı olması ve ihracatçı ile doğrudan karşılaşılan birinci piyasayı takip eden piyasanın Borsa ya da Forex piyasası olmasıdır. Para piyasasında ihracatçının önemi yoktur, fiili piyasa önem kazanmıştır².

² <http://bizdosyalar.nevsehir.edu.tr/c47c1427cd347475b8a298cdf74a1c28/para-piyasasi-araclari.pdf>

MERKEZ BANKASI

Uluslar arası ticaretin gelişmesi ile yeni ticaret deniz yolları bulunmuştur. Bu yollarla beraber Venedik ve Cenevre gibi kentlerde bankacılık gelişmiştir. 1609 yılında Amsterdam Bankası, 1694 yılında İngiltere Merkez Bankası kurulmuştur. Bu dönem de Merkez bankacılığının başlamıştır. 1913 yılında FED'in (Federal Rezerv Bank) kurulmasıyla günümüz modern bankacılığının temelleri atılmıştır (Sümer, 2016:145).

i.Merkez Bankası: Merkez Bankaları çağdaş ekonomilerin vazgeçilmezleridir. Dünyada ülkelerin para politikalarının yönetilmesi noktasında ekonomik istikrarı sağlamak amacıyla faaliyet gösterirler. İlk MB 17.yy sonlarında İngiltere ve İsveç'te kurulmuştur. Sonrasında ise; Fransa (1800), Finlandiya (1811), Hollanda (1814), Norveç (1817), Danimarka (1818), Belçika(1850), Rusya(1860), Japonya(1882), İsviçre(1814) ve Türkiye (1930) tarihinde kurulmuştur (Parasız,2000: s35).

Para piyasalarında en yüksek işlem hacmine sahip olan Merkez Bankası piyasasıdır. Katılımcılar işlemlerini Merkez Bankası üzerinden gerçekleştirir. Katılımcılar Merkez Bankası'nda teminat gösterme karşılığında borç alır ya da para satar. Kimin kimden para aldığı belli olmaması bu sistemin avantajıdır. Katılımcılar Merkez Bankası'nın açtığı kadar borçlanabilecek ve istedikleri teminatı yatırabileceklerdir. Satış işlemleri Merkez Bankası'na yapılıyor gibi görünmektedir. Ama Merkez Bankası topladığı kaynakları makul bir kar oranı ile beraber fon ihtiyacı olan diğer araçlara satmaktadır. Yani kurumlar birbirlerinden borçlanmaktadır. Merkez Bankası oldukça büyük, garantili ve düzenli bir piyasadır. Katılımcıları tarafından yaygın kullanılır ve limit problemleri ve maliyet yüksekliği nedeniyle farklı piyasaları da gündeme getirirler.

PARA POLİTİKASININ ARAÇLARI

Para politikası ekonomik konjonktüre göre, para arzına müdahale ile uygulanabileceği gibi paranın tedavül hızının denetimiyle de uygulanabilir. Para politikası yardımı ile milli gelir, fiyatlar genel düzeyi ve istihdam hacminin olumlu yönde etkilenmesi amaçlanır. Esas amaç milli geliri arttırmak, işsizliği azaltmak ve fiyat istikrarını sağlamaktır. Ama bu ana amaçlar yanında ara amaçlar da mevcuttur. Araç olarak faiz oranı üzerinde de durulur. Ekonominin bütünü yanında, selektif önlemlerle, kimi bölge ya da sektörlerle yönelik amaçlar da saptanabilir.

a. Açık Piyasa İşlemleri

Para arzını istediği düzeyde tutabilmek için, Merkez Bankasının kullandığı en önemli vasıta açık piyasa işlemleridir. Bu amaçla Merkez Bankası devlet tahvillerinin alım ve satımını yapar. Merkez Bankası bankalardan tahvil satın alırsa, banka rezervleri yükselir ve onlar da kredileri artıracaklarından, para arzı yükselir. Bu araçla Merkez Bankası, ticari bankaların kaynaklarını denetim altında tutar.

b. Reeskont Faiz Oranı

Gerçek ve tüzel kişiler alacak senetlerini ticari bankalara iskonto ettirerek, kredi alırlar. Bankalar da bu alacaklarını Merkez Bankası nezdinde yeniden iskonto ettirerek verdikleri kredilere kaynak bulurlar. Bu işlem, para arzının yükselmesine neden olur. Böyle bir uygulamanın ilk etkisi para miktarı üzerindedir.

Merkez Bankası ticari bankalara bu yolla açtığı kredilerin faizini kendisi belirlediğinden, piyasa faiz oranını da büyük ölçüde belirlemiş olur. Özellikle reeskont oranları, kısa vadeli faiz oranlarını belirlemede başarılıdır. Ticari bankalar Merkez Bankasına ödedikleri faiz oranına, çeşitli komisyon, risk ve kar payını ilave ederek bulduğu meblağı müşterisine yansıtır. Reeskont politikasıyla Merkez Bankası hem para arzı hem de faiz oranını etkiler.

c. Kredi Tavanı

Ekonomik kredi miktarı sınırlandırılmak istendiğinde, bankaların belli düzeyin üstünde kredi açmaları yasaklayabilir. Böyle bir uygulama, kaydi para arzını sınırlamada etkin bir yöntemdir.

d. Rezerv Oranını Tespiti

Mevduat sahiplerine güvence sağlam ve mali kesimde panikleri önlemek amacıyla, Merkez Bankası ticari bankalara mevduatlarının belli oranında bir rezerv tutmalarını zorunlu kılar. Bu oranlar banka kesiminde likidite durumlarının yükselmesini veya düşmesini belirler. Rezerv oranları düşerse likidite azalır, aksi durumda likidite artar. Kaydi parayı incelerken gördüğümüz gibi, bu rezerv oranları kaydi

para miktarını belirleyen faktörlerden biridir. Rezerv oranı düştükçe kaydı para üretimi artacaktır.

e. Selektif Kredi Denetimleri

Özel denetim ya da selektif kredi politikası, belli mali kuruluşlarca uygulanırlar ve belli amaçlara yöneliktir. Seçici olan bu uygulama, belli kuruluşların belli kredileri yönlendirmesini amaçlar. Selektif kredi uygulaması ile kimi faaliyetler özendirilir ve kimi faaliyetler frenlenmek istenir. Örneğin Türkiye’de turizm sektörünün gelişmesine katkı sağlam için bu sektöre uzun vadeli ve ucuz kredi sağlanabilir(Ünay,2004).

PARA PİYASALARI VE KRİPTO PARALAR: SWOT ANALİZİ

Para türleri içinde en yeni olan kripto paraların para piyasalarında önemli bir alternatif haline gelmektedir. Sayısı yukarıda da belirtildiği gibi 2000’i aşmış durumda. Ancak kullanımda en yoğun tanınanlar 25 tanedir. Kripto paranın güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine bakıldığında günümüz para sistemi ile aralarındaki ilişki daha iyi anlaşılacaktır.

A- FIRSATLAR

-Sırdaş hesap özelliği fırsatı

Kripto para önemli bir yatırım aracı olma özelliğine sahiptir. Kıyı bankacılığı gibi sırdaş işlem özelliğine sahiptir. Bu yönü ile b saklanmak istenen servetlerin ülkelere çekilmesinde önemli rol oynar. Bu yöntemle bir çok ülkenin kabul ettiği önemli bir döviz rezervine sahip olunabilir.

-Arz artışının yapılamama fırsatı

Kur hareketlerindeki spekülatif durum burada yaşanmayabilir. Üretilen kripto paranın tamamı önceden belirlenen bir miktara bağlı olduğu için altın külçe sisteminin avantajlarına benzer bir durum yaratmış oluyor. Üretimden fazla para çoğaltma durumu ortadan kalkmış oluyor.

B- TEHDİTLER

-Dağıtık sistemle takip edilmesi

Bu yöntem tüm kayıtların herkese açık yapılmasından dolayı, politika geliştirme durumunu engellemiş oluyor. Her işlem herkes tarafından anında yapılabilir.

-Merkezi Yönetmenin Olmaması Tehdidi

Hisse senedi gibi her an el değiştirebilen bir özelliğe sahiptir. Miktarına müdahale edilememektedir. Her an üretim artıp azalabilir.

-Hesapların isimle kaydedilmemesinden Dolayı Kaybetme Tehdidi

Güvenlik açısından son derece yüksek güvenli şifrelerle hesapların kodlanması önemlidir. Ancak hesaba girmek için kimlik kontrolü yapılmayıp, şifreyi bilen hesaba girebilmesi önemli bir tehdittir.

C- GÜÇLÜ YANLARI

Kripto paraların güçlü yanları şöyle sayılabilir.

Yüksek şifreleme: Hesapların kırılma ihtimalinin çok zor olması, sanal ortamda olduğundan

Kimsenin İsteğine Göre Yönlendirilememesi, sanal ortamda kurallar değiştirilemediğinden para arzı ve talebi yönlendirilememektedir.

Miktarının Azaltılıp Çoğaltılamaması: Para arzı değiştirilememektedir. Böylece ekonomide üretim karşılığı olmayan para oluşturulamamaktadır.

D- ZAYIF YANLARI

Kabul görme sorunu, henüz tüm dünya da kabul görmemiştir.

Yasal alt yapı eksikliği, Türkiye’de ve dünya da kripto para ile ilgili yasal düzenleme tam olarak yapılmamıştır.

Hesap güvenliğinin olmaması, daha hesaplarda şahıslar belirlenemediği için şifre kaybetme veya unutma durumunda hesaba erişim ihtimali yoktur.,

Vergilendirilememesi, yasal açıdan kayıt altına alınmadığı için vergilendirmesi de yapılamamaktadır.

Kara para aklamada kullanılması, ülkeler için kayıt dışını artıran önemli bir araç haline gelmiştir.

FIRSATLAR Sırdış hesap olma özelliği Arz artışının yapılamaması	TEHDİTLER Dağıtık sistemle takip edilmesi Merkezi Yönetimin olmaması Hesapların isme kaydedilememesi
GÜÇLÜ YANLARI -Yüksek güvenli şifreleme -İsteğe göre yönlendirilememe -Miktarın değiştirilememesi	ZAYIF YANLARI -Kabul görme sorunu -Hesap güvenliğinin olmaması -Vergilendirilememesi -Kara para aklamada kullanılması

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kripto paralar dünya da yatırım aracı olarak da kullanılan önemli bir paradır. Yukarıda sayılan özelliklerinden de görüldüğü üzere güçlü ve zayıf yönleri vardır. Ancak en önemli zayıflığı ve tehdidi yasal alt yapısının tam olmaması ve kayıt dışı olarak işlem görmesidir. Dünya da 600 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Ülkeler bu para birimi ile ilgili çalışma yapmaları gerektiğini açıklamaktadırlar. Uluslar arası piyasada kabul görmesinden dolayı devletler böyle bir para sisteminin alt yapısı için çalışmalar yapmak zorunda kalmışlardır.

KAYNAKÇA

- **Ali, R., Barrdear J., Clews R. ve Southgate J. (2014b)**. Innovations in Payment Technologies and the Emergence of Digital Currencies. Bank of England Quarterly Bulletin, 2014 Q3, 262-275.
- **Çarkacıoğlu,A.,(2016)**,Kripto Para-BITCOIN,SPK Araştırma Dairesi,İstanbul
- **Dietz, M., Olanrewaju, T., Khanna, S. ve Rajgopal, K. (2015)**. Cutting Through the FinTech Noise: Markers of Success, Imperatives For Banks
- **ECB. (2012)**. Virtual Currency Schemes. Frankfurt
- **FinCEN. (2013)**. Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies. Viyana.
- **Öztürk, N.,(2011)**,Para Banka Kredi,Seçkin Yay.,İstanbul
- **Parasız,İ.,(2000)**,Para Banka ve Finansal Piyasalar,Ezgi Kitabevi,Bursa
- **Sümer, G. (2016)**. Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi Ve Ab Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 18, 2, 485-508.
- **Ünay,C.,(2004)**,Ekonomik Konjonktür,Ekin Kitabevi
- **Üzer,B.,(2017)**,Sanal Para Birimleri,Uzmanlık Alan Tezi,TCMB,Ankara
- <http://bizdosyalar.nevsehir.edu.tr/c47c1427cd347475b8a298cdf74a1c28/para-piyasasi-araclari.pdf>